

Kratka zgodovina reškega vprašanja.

Z opatijsko-rimskim sporazumom je reško vprašanje prešlo svoj tretji štadij. Prva postaja je bila rapalska pogodba, druga samariteritski sporazum in tretja sedanji opatijsko-rimski dogovor. Ali je to že zadnja faza reškega vprašanja, je v očigled italijanske verolomnosti in neznačajnosti pač težko reči. Mi se bojimo, da ne. In četudi bi bilo reško vprašanje res sedaj definitivno rešeno, potem se je zelo bati, da bodo Italijani v svoji neizmerni nepoštenosti začeli delati posebne težave pri razmejevanju, kar bomo občutili posebno mi Slovenci.

Zagrinjalo nad opatijsko-rimskim dogovorom se ni dvignjeno, očeječno nam še ni znano, kaj je dogovorjeno, čeprav je zelo vrjetno, da je v važnem belgradskem telefonskem poročilu od zadnje nedelje vsebina v glavnih točkah reproducirana.

Da se vidi, v koliko smo se morali umikati in popuščati, hočemo navesti določila rapalske pogodbe in samariteritske konvencije o Reki.

Člen IV. rapalske pogodbe se glasi: "Kraljevina SHS in kraljevina Italija priznavajo popolno svobodo in neodvisnost države Reke (Fiume) in se obvezujejo, da hočejo to večno spoštovati. Državo Reko tvorijo: a) corpus separatum, v sedanjih mejah mesta in okraja Reke. b) Del bivšega ozemlja Istre, razmejen kakor sledi: na severu s črto, ki se bo odredila na terenu in katere se, počeni neposredno od naseljenega kraja Kastav, izteka na mejo corpus separatuma na cesti Sv. Matija-Reka, prepuščajoč naseljene kraje Srdoči in Hosti kraljevini SHS in cel vojni pot severno od železnice, ki preko Matulja in razkrižišča pri koti 377 zapadno od Kastva vodi k Reki v državo Reke na zapadu s črto, ki se potegne od Matulja k morju pri Pretuki, prepuščajoč železniško

postjo in kraj Matulje italijanskemu ozemlju."

Člen V. se glasi: "Meja ozemlja, okaterih se govori v prednjih členih, bo odredjena na terenu od razmejevalne komisije, sestavljene po polovici od delegatov kraljevine SHS in kraljevine Italije. V slučaju spora bo zaprosen predsednik švicarske konfederacije za arbitražo, ki bo izvršena."

V samariteritskem sporazumu govori člen I. o Reki sledeče: "Ko bodo izdane navedbe za evakuacijo Sušaka, ki se mora izvršiti pet dni od dne ratifikacije, bo mešana komisija treh Italijanov in treh Jugoslovancev s pomočjo ekspertov izvrševala: a) nadziranje poslov pri evakuaciji Sušaka; b) razmejevanje med kraljevino SHS in svobodno državo reško, primerno odredbam, dogovorjenim v Rapallu 12. novembra 1920; c) otvoritev prometa z Reko; d) tehniško in administrativno organizacijo pristaniške službe; e) ureditev funkcioniranja reške države na temelju člena IV. rapalske pogodbe. Komisija mora izvršiti te posle v roku meseca dni, računajoč od prvega sestanka. Ta rok se lahko podaljša z obojestranskim sporazumom. V slučaju nesporazuma se zatečejo visoke ugovorne stranke na prijateljski način k arbitraži po čl. V. rapalskega ugovora. Komisija mora tudi postaviti predloge o upostavi obmejnega prometa v korist Kastva, po načelih, osvojenih za Zader. Komisija se bo sešla v Opatiji takoj po ratifikaciji tega sporazuma."

Samariteritski sporazum je bil podpisan v Rimu dne 23. oktobra 1922. Opatijsko-rimski sporazum je bil sklenjen (a še ne ratificiran) dne 31. avgusta 1923. Tekst tega sporazuma uradno še ni objavljen.

Ostanki predpotopnih živali.

Londonski naravoslovni muzej je nadavno prejel poročilo znanega angleškega naravoslovca Mr. Roy Chapman Andrews, ki se po naročilu omenjenega muzeja s skupino sodelavcev že več let bavi na Kitajskem z raziskovanjem ostankov predpotopnega živalsstva. Andrews poroča, da je našel v Mongoliji na presenetljive najdenine ostankov okamenelih živali, ki so edine svoje vrste. Zbirka najdenin bo razstavljena v naravoslovnem muzeju v Londonu.

Andrews omenja v svojem poročilu, da je Mongolija glede živalstva najbogatejša najdišče sveta. Izkopnine, ki jih je pričakovati od tamkaj, bodo nepričakovano obogatile znanje o prazgodovini živalstva in razvojne zgodovine sploh. Že sedaj, meni Andrews, je gotovo, da je bila centralna Azija izhodišče življenja dojk Evrope in Amerike. Da je bila v pradi kopna zveza med Azijo in severno Ameriko je sedaj dognana stvar.

Glede svoje ekspedicije omenja Andrews, da je s skupino svojih sodelavcev zaposlen sedaj v puščavi Gobi, v ozemlju, ki leži približno 40 milj severozapadno Pekinga. O svojem delovanju poroča: Že v prvem mesecu je imelo dele naše ekspedicije uspeh, ki je prelozil vsa naša pričakovanja. Tam, kjer smo upali najti le fragmente, smo našli skup velikih in manjših kosti raznih vrst dinosavrov. Treba bo več mesecev, da spravimo ogromno množino materiala. Doslej smo se omejili na to, da izkopljemo in spravimo na varno le večje komade, zlasti skoraj kompletna okostja dinosavrov. Dvignili pa smo iz zemlje tudi več manjših delov okostja. Med slednjimi se nahajajo kosti dinosavrskega jedca, dolgega 30 čevljev. tipa Iguanodon, ter okostja neklih manjših vrst mesojedcev. Kostni so stare najmanj pet milijonov let, vendar pa so izredno dobro ohranjene. Vse kaže, da so te vrste sorodne z evropskimi, kar potrjuje domneva, da je centralna Azija

pradomovina dinosavra, ki se je od tod preselil v Ameriko in Evropo.

Naša ekspedicija se je sedaj razdelila v dva dela. Ena skupina obdeluje ležišča dinosavra, druga pa raziskuje poznejše geološke plasti. Druga skupina, ki se nahaja približno 24 milj južno od prve, obdeluje tako imenovane Eocene-depozite, ki značijo začetek življenja dojk. Plasti so tukaj zelo bogate raznih okamenin. Našli smo lobanjo ogromnega rino-cera, ki je podoben pradednemu titanteru, lobanjo, ki je izborno ohranjena, četudi je vsaj tri milijone let počivala v zemlji.

Omenjeni titanoteri so bili prej le v Ameriki znani. Dejstvo, da smo jih našli tukaj v tem stadiju njihovega razvoja, dokazuje, da so pršli semkaj iz Amerike po kopnem, ki je vezalo nekdanja oba dela sveta.

Našli smo tudi ostanke psu podobne ogromne živali ter čeljusti in zobe živali, podobnih tapiru. Leta in leta bi tukaj lahko uspešno delovali, a zaenkrat nameravamo spraviti na varno le to, kar je najvažnejše in prav posebnega pomena.

Izvanreden slučaj obsojenčeve usode.

O zanimivem slučaju piše list "Pioneer", ki izhaja v Allahabadu, v Indiji. Ta slučaj se je primeril tekom procesa Moplaha vstaje.

Petero Hindov je padlo v roke mohamedanskih, Hindom sovražnih Moplavov. Ko so jim dali mohamedanci na izbiro, ali naj pristopijo k islamu, ali pa bodo usmrčeni, se je vseh petero izreklo za smrt. Na potu na morišče pa se je prišel eden teh Hindov kesati, da si ni izvolil rajši izlaza. Vedli so ga pred kralja, ki je, do dolgem premišljevanju, izjavil, da ker je sodba že izrečena, je ni mogoče več predrugačiti. Hindustanca so torej odpeljali v smrt.

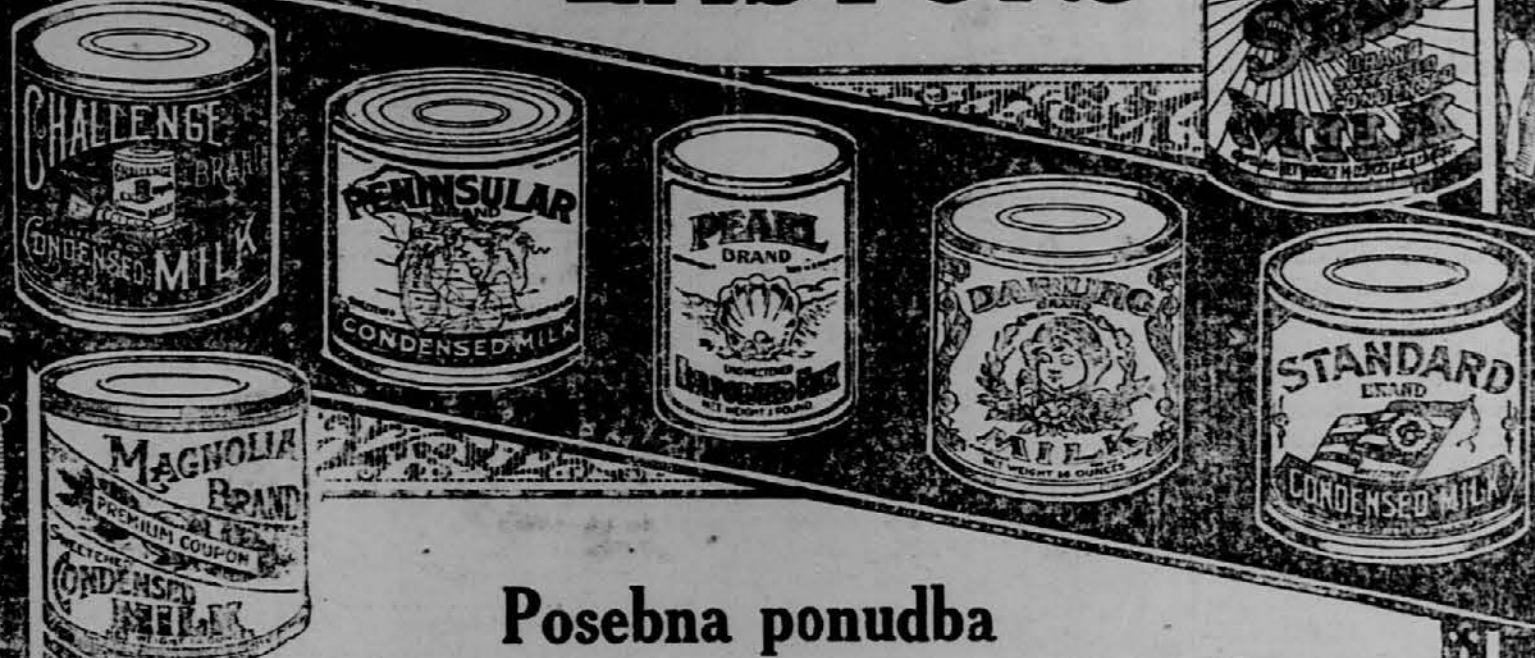
Morišče se je nahajalo na robu zapuščenega vodnjaka. Ujetnike so položili preko vodnjakovega roba ter jih trdno privezali. Ko jim je rabelj odsekal glave, so vrgli njihova trupla z glavami vred v vodnjak. Pri petem obsojenem, t. i. onem, ki je prosil kralja milosti in ker se je vsled tega zakešnil, so se rablji zelo žurili, ker so se bali, da se ne bi pojavili Angličji. Ko je rabelj udaril po vratu obsojenca, so vrgli truplo z glavo vred v vodnjak, ker so mislili, da mu je rabelj glavo odbil. Dasi je imel obsojeni Hindu tilnik skoro popolnoma presekane, je ostal vendar še pri življenju ter je prišel na dnu vodnjaka — kakor je neverjetno — zopet k zaveti. S čulovito in nepojmljivo vztrajnostjo in močjo je splezal iz vodnjaka, opirajoč se z rokami in nogami ob vodnjakove stene. Tako je priplezal srečno iz vodnjaka in nato na cesto, kjer je zadel na nekega angleškega vojaka, ki je na prvi pogled mislil, da ima upornega vstajajočega. Tedaj pa je prisel mimo angleški častnik, in ko je ugledal strašno rano uboga siromaka, se je zanj zavzel ter ga dal odvesti v bolnico, kjer je kmalu okreval in kot zdrav človek odšel na svoj dom.

Avtomobilska nesreča v Ronkih.

Po cesti iz Tržica v Ronke je ponoči dirjal z veliko naglico avtomobil, v katerem je sedelo pet oseb. Luce je imel pogasene. Čezavno je bila noč svetla, ni sofer opazil, da je cesta čez progo za-orta, ker je prihajal brzovlak iz Trsta. Ob prvi prečnici, ki ni bila popolnoma spuščena, se je razbilo steklo na avtomobilu in je od trobeev stekla baje oslepel sofer; v druge prečnice pa je avtomobil zadel z vso silo in so bile vsedanka tri osebe smrtonosno ranjene. Na srečo so avtomobil še pravčasno spravili s tira. Kmalu je pridrvel brzovlak, ki bi bil sicer povzročil potniške in avtomobil-

ROJAKI, NAROČAJTE SE NA "GLAS NARODA" NAJ VEČJI SLOVENSKI DNEVNIK V KOPRIVSKEM DRŽAVU

IZPLAČA SE HRANITI LABELNE te splošno znane vrste kondenziranega mleka ZA DRAGOCENA DARILA ZASTONJ

Posebna ponudba

Uvažujoč, da je še vedno dosti gospodinj, ki ne poznajo vseh prednosti naših kondenziranega Mleka, stavljam o mi, to je The Borden Company, posebno ponudbo, ki bo veljavna samo za omejen čas, da se lahko tudi one izkoristijo ž njimi. Če hočete izpolniti kupon na dnu tega oglasa ter ga nam poslati danes, vam bomo poslali ilustriran seznam daril zaeno s posebno premijsko karto, ki predstavlja vrednost 10 brezplačnih labelnov.

Naslednje premijske trgovine vam bodo zamenjale vašo karto zaeno z vsemi ali nekaterimi labelni s teh konov. Samo ena teh posebnih premijskih kart bo sprejeta od odjemalca zaeno s 40 ali več labelni.

NEW YORK CITY, N. Y.
44 Hudson Street,
near Duane Street
434 West 42nd Street
near Ninth Avenue
1427 Third Avenue
near 80th Street
61 East 125th Street
near Madison Avenue
578 Courtlandt Avenue
near 150th Street, Bronx
BROOKLYN, N. Y.
579 Atlantic Avenue
near 4th Avenue
2 Sumner Avenue
near Broadway

LONG ISLAND CITY, N. Y.
44 Jackson Avenue
near 4th Street
JERSEY CITY, N. J.
350 Grove Street
near Newark Ave
584 Summit Avenue
near Newark Avenue
NEWARK, N. J.
23 Warren Street
near Washington Street

ELIZABETH, N. J.
1115 Elizabeth Avenue
near Broad Street
PATERSON, N. J.
325 Main Street
near Oliver Street
PASSAIC, N. J.
87 State Street
near Washington Street
BAYONNE, N. J.
325 Broadway
near 15th Street
PERTH AMBOY, N. J.
289 McClellan Street
near Smith Street

Če ni trgovine v vašem mestu, da bi zamenjali te labelne in posebno premijsko karto, pošljite na Borden's Premium Co., Inc., 44 Hudson Street, New York City, zaeno s številko darila, označenega v ilustriranem seznamu daril in mi vam bomo poslali brezplačno.

Vaš grocer ima samo eno ali dve izmed vrst Borden's Premium Kondenziranega Mleka, ki so navedene tukaj. Zagotovo ga vprašajte za one Bordenove kofve, ki dajejo za svoje labelne dragocena darila.

KUPON

Borden's Premium Co., Inc., 44 Hudson St., New York
Pros. m. pošljite mi Premijsko Karto, kot je oglaševano.

IME
NASLOV (Slovenian)

Ameriške železnice.

Ameriške železniške družbe tvorijo eno največjih industrij v Zdr. državah. V to industrijo je vloženo preko 22.500. milijonov dolarjev. V železniški službi je zaposlenih en milijon in sedemstotisoč oseb, in za svoje delo prejmejo ti uradniki in ostali uslužbeni dva milijona in sedemstotisoč dolarjev plače. V železniški službi je zaposlenih desetkrat večje število ljudi, kot jih šteje v mirnem času armada Združenih držav.

Če vzamemo v poštev vse dvo-tri in štiristranske železniške proge, tedaj vidimo, da imajo Združene države 379.000 milj železniške proge, kar bi zadostovalo, da se petnajstkrat obseže zemeljska obla.

Leta 1921 so prevzele ameriške železnice nad poldrugi milijon ton blaga ter prevozile nad milijon potnikov. Za ta promet je bilo potrebnih 2.316.000 tovornih vagonov in 54.000 osebnih vagonov s 64.500 lokomotivami. Iz gori navedenega si lahko predstavljamo, kako ogromna škoda bi nastala, če bi zastal promet samo za en dan. Trajni zastoj železniškega prometa pa bi proizvedel tak kaos, katerega si ne moremo predstavljati.

Bile so tako velike dežele, kakor so Združene države — in take dežele imamo še danes — ki so brez železnice. Kitajska naprimer je mnogo večja kot so Združene države ter ima štirikrat toliko pre-

bivalstva, in vendar ne meri vse njeno železniško omrežje niti sedemtisoe milj. Vsak, kdor je bil na Kitajskem, se je na lastne oči prepričal, kaj znači to, če je pomanjkanje železnice. Nekateri pripisujejo celo vse težkoče in politične nepravilnosti Kitajske pomanjkanju železniških prog in prometnih sredstev. Velike pokrajine na Kitajskem so si medsebojno popolnoma tuje, in to samo vsled pomanjkanja prometnega sredstva. Predstavljajmo si sami: Kaj bi bilo v Združenih državah, če se ne bi moglo potovati iz New Yorka v San Francisco drugače kakor samo po morju?

Kitajska ni imela drugih železnic nego one, o katerih smo govorili, toda imela je dobro razvit promet po notranjih rekah. Zato Kitajci ne ve in ne vidi, kaj znači zanj pomanjkanje železnice, dočim smo mi zrasli ob železnicah ter postali tako od njih odvisni, da si ne moremo predstavljati, kaj bi bilo, če bi jih ne imeli. Železnice so tako bistvena potreba ameriškega blagostanju, kakor so živci in žile potrebne človeškemu telesu. Izkratka: brez železnice nam bi ne bil obstanek mogoč.

In vendar so železnice še primoma mlad in nov izum. Vsa ta čudovita železniška mreža, ki je diči godni, odmaši samec vhod, razpredena po vseh Združenih državah, je bila zgrajena šele pred šestdesetimi leti. Pred Državljan-

sko vojno — ki se je pričela leta 1860 ter končala leta 1865. — so imele Združene države komaj — 31.000 milj železniške proge, in še to skoro vso na vzhodu. Prva železniška proga od Atlantika do Pacifika se je pričela graditi leta 1863, torej sredi Državljske vojne, ter je bila dovršena šest let pozneje. Ta prva zveza Atlantika s Pacifikom je šele naredila iz Združenih držav edinstveno deželo.

Naslednjih dvajset let so pričeli graditi železniške proge po vseh Združenih državah. Danes imajo Združene države železniško omrežje, ki ga nima para na vsem svetu in promet funkcionira z največjo preciznostjo.

Zazidana samica.

Na Sumatri, Borneu, Javi in Malakki živi čudno izgledajoče ptič, ki ima na klunju izrastek v podobi rožička. Kljun sam je izredno dolg in močan. Ta ptič ima čudno navado, da zazida svojo družico tekom valenja. Votlino v drevesu, kjer samica gnezdi, razmaši z zemljo in blatom ter postavi komaj toliko luknjice, da pomoli samica lahko skozi svoj kljun, ko potrebuje pice. Katero ji prjčno donasa samec. Ko postanejo mladi diči godni, odmaši samec vhod, razpredena po vseh Združenih državah, je bila zgrajena šele pred šestdesetimi leti. Pred Državljan-

POSEBNA PONUDBA.

Uvažujoč, da je še vedno dosti gospodinj, ki ne vedo, da dobe, če hranijo labelne raznih vrst kondenziranega mleka, zanje dragocena darila, je Bordenova družba, ki je največja izdelovalka kondenziranega mleka na svetu, objavila danes v našem listu oglas, v katerem stavlja posebno ponudbo onim, ki še ne poznajo raznih vrst kondenziranega mleka. Prosimo vas, prečitate razno ta oglas.

Vaš grocer ima mogoče eno, ali dve vrsti Bordenovega Premijskega Kondenziranega Mleka, ki je naslikano tukaj. Zagotovo ga vprašajte za one Bordenove kofve, ki donosajo dragocena darila za svoje labelne.

Če hočete strediti denar, da vam bo mogoče brez stroškov dati božična darila, začnite hraniti labelne onih vrst Bordenovega Kondenziranega Mleka, ki vam dajo darila.

Grah iz grobov faraonov.

Ako smemo verjeti besedam nekega angleškega vrtnarja, ni izgubil grah, ki si ga našli v grobih faraonov, svoje kličnosti. Rečeni vrtnar, po imenu Stewart, ki ima velike vrtove na otoku Blue, je prinesel s seboj iz Egipta pest sladkega graha, ki ga je našel v grofu poleg mumije nekega faraona. Ko je prišel domov, si ni mogel kaj, da bi ga ne bil vsadil. Čez nekaj tednov je poglaval v njegovo veliko presetenoje grah iz tal fer rastele in cvetle. Cvetje je bilo temno-rdeče bave, na robu pa rmenkasto. Stročje je bilo 8 cm dolgo in iz njih izluščeni grah je bil debelejši in sladkejši od domačega graha.

